

عملیات ویژه راهبردی از جنگ جهانی دوم تا جنگ علیه تروریسم^۱

مقدمه

مقدمه

در غروب ۲۷ فوریه سال ۱۹۴۳، شش تن از خرابکاران نروژی با نفوذ به تأسیسات تولید کننده آب سنگین در اروپا، آن را منهدم نمودند. اساساً در این تأسیسات کودهای شیمیایی تولید می شد و تحقیقات شکافت اتمی نیز در آن صورت می گرفت. حمله به تأسیسات مزبور تمامی خصوصیات یک عملیات ویژه را در برداشت.

این حمله نشان دهنده این واقعیت بود که در جایی که نیروهای متعارف نتوانند وارد عمل شوند، چنین نیرویی می تواند به کار گرفته شود.

این حمله تأثیر بسیار زیادی داشت به طوری که اگر انجام نمی شد، برنامه بمب اتمی نازی ها زودتر از متحدین عملی می گردید.

از میان اهدافی که در این حمله پیش بینی شده بود محروم ساختن آلمان ها از دست یابی به این مواد بود.

آخرین تلاش نهایی آلمان جهت تهیه آب سنگین در بیستم فوریه ۱۹۴۴ ناکام ماند و این هنگامی بود که خرابکاران نروژی یک قایق حمل کننده آب سنگین و تجهیزات تولیدی برای آلمان را غرق نمودند.

بنا به دلایل متعدد، عملیات ویژه و نحوه ای که این عملیات نتایج راهبردی را در پی دارند به خوبی درک نشده است.

عملیات های ویژه به عنوان اقدامات فردی برای پایان دادن به خصومت ها ترسیم می گردند. در واقع، عملیات ویژه می تواند تحقق نهایی دکترین جنگ پیشگیرانه محسوب شود.

۱ - Special Operation and Strategy From Second world war To the war on Terrorism, James.D.Kiras, Routledge, ۲۰۰۶, p۲۲۰.

رمز درک نحوه ای که عملیات ویژه موجب اصلاح عملکرد راهبردی می شود در مفهوم فرسایش راهبردی نهفته است. جهت فهم فرسایش راهبردی، فرد باید این نکته را درک کند که ماهیت راهبرد متشکل از اخلاق پیچیده و تعاملات مادی است که بین دو یا چند رقیب انعطاف پذیر در جریان می باشد.

فرسایش نیز یک بُعد اخلاقی است. گرچه عملیات های ویژه از نظر تاکتیکی جهت به تحلیل بردن منابع مادی رقیب مفید می باشند، اما چنانچه هدف صرفاً این مورد باشد، در آن صورت تأثیر راهبردی این عملیات به ورطه فراموشی سپرده می شود.

در بخشی از کتاب به این نکته اشاره شده است که عملیات ویژه می تواند صدمات اخلاقی نامتناهی به همراه ضرباتی علیه منافع اخلاقی وارد سازد، یعنی توانی که قبلاً غیر ممکن تصور می شد.

این امر می تواند عملکرد ارتش متعارف را اصلاح نماید و یا عزم اخلاقی دشمنان را با وارد آوردن ضربه به خطوط ارتباط و یا مناطق حفاظت شده آنها به فرسایش بکشاند.

در عملیات آزادسازی عراق بیشترین استفاده از نیروهای عملیات ویژه به عمل آمد. براساس آمار رسانه ها بیش از ده هزار نیروی ویژه از کشورهای امریکا، انگلیس، استرالیا و لهستان در ماوریت هایی که دامنه آنها از محافظت فرودگاه ها، چاه های نفت و دیگر اهداف ارزشمند شروع می شد مشارکت داشتند.

روس ها در جریان حمله به افغانستان به بهره گیری از نیروهای ویژه خود تلاش نمودند تا کنترل تأسیسات عمده این کشور در کابل را به عهده گرفته و حفیظ اله امین نخست وزیر آن کشور را به قتل برسانند.

در قسمتی از کتاب فعلی، نویسنده به این امر اشاره می کند که ابزار درک این موضوع که چگونه عملیات ویژه عملکرد راهبردی و نظامی را بهتر می کند در درون تئوری راهبرد نهفته است که بر مبنای آن فرسایش و شکست تعریف شده اند. در همین رابطه، تأکید خاصی بر روی ابعاد اخلاقی و مادی مبارزه می شود.

فرسایش نقش به سزایی در گزینش فرآیند برای نیروهای ویژه ایفاء می کند. هرگونه اشتباه پیرامون فرسایش تا حدی ریشه در ناتوانی جهت تمیز دادن فرسایش راهبردی و تاکتیکی و نیز پویایی دارد که بین فرسایش و نقطه مقابل آن یعنی شکست قرار دارد. با این حال، فرسایش راهبردی از بُعد عملی راهبرد جدا نیست بلکه دربرگیرنده جنبه ای است که توصیف خطی راهبرد را پیچیده می کند: یعنی فرسایش اخلاقی یا فرسایش اراده یک رقیب

برای مبارزه.

شکست تاکتیکی اهداف خاص، به ویژه شکستی که توسط نیروهای ویژه در منطقه عقبی امن صورت گیرد می تواند تأثیر قابل ملاحظه ای بر روی روحیه رقیب داشته باشد. لذا، فرسایش در بُعد راهبردی یک پدیده مترادفی است که باید از جنبه های اخلاقی و مادی مورد تأکید قرار گیرد. ارزش راهبردی عملیات ویژه در تضعیف قدرت رزمی رقیب نهفته است.

به منظور درک نحوه ای که فرسایش به عملیات ویژه و ماهیت راهبرد مربوط می شود، تعابیر متعددی در این کتاب مورد بهره برداری قرار گرفته است.

فرسایش در سطح راهبردی یک عنصر مشترک از راهبرد عملیات ویژه است. نظریه پردازان بر روی پویایی که بین فرسایش و شکست قرار دارند تأکید می ورزند. گرچه عملیات ویژه فواید قابل ملاحظه ای دارند و موجب ارتقاء سطح تأثیرگذاری نظامی می شوند اما با این حال کیفیت ها به تنهایی نمی توانند عملکرد بهتر راهبردی را تضمین کنند.

با این حال، آنچه عملیات ویژه را از نیروهای متعارف متمایز می کند فرسایش روانی است. عملیات ویژه تلفیق کننده تأثیرات حملات و یا تهدید کننده ارزشمندترین هدف دشمن است و به شیوه های غیرمنتظره در سطوح عملیاتی و راهبردی انجام می شود.

اهداف عملیات ویژه می تواند افراد، سمبل های ملی و یا زیرساختارهای عمده باشند که می توان آنها را از بین برد و یا موقتاً در تصرف خود درآورد و یا کارایی آنها را بی تأثیر نمود.

در این کتاب، درک رابطه بین عملیات ویژه و ابعاد فرسایش در سطح راهبردی مورد بحث قرار می گیرد و عنوان می شود که طراحان عملیات ویژه باید بین فرسایش مادی و فرسایش اخلاقی مورد نظر این عملیات ها موازنه ایجاد کنند.

ایالات متحده امریکا و شرکای ائتلافی این کشور در درگیری و شکست نیروهای متعارف طالبان و رژیم بعثی صدام حسین عمدتاً بر روی نیروهای ویژه تکیه داشتند.

اما در هر دو مورد یاد شده، پیروزی پایدار و نهایی منوط به تلفیق عملیات ویژه و راهبرد بود که در این کتاب به طور مشروح بدان اشاره گردیده است.

در افغانستان، عواملی همچون نیروهای ویژه، قدرت هوایی و کشورهای عضو پیمان ناتو موجب فروپاشی رژیم طالبان در افغانستان گردیدند. در عراق، ترکیبی از نیروهای زمینی، هوایی و دریایی امریکا که شامل بیشترین استفاده از نیروهای عملیات ویژه از زمان جنگ جهانی دوم به بعد محسوب می شد، در شمال و غرب عراق عملیات خود را برای تصرف

بغداد آغاز کردند و این عملیات عمده رزمی به مدت بیست و یک روز به طول انجامید. در واقع، اولین اقدام عملیات آزادسازی عراق تلاشی در جهت ایجاد فلج راهبردی بود که گفته می شود این کار جمع آوری اطلاعات از منابع ویژه بود که موجبات ناتوانی و ضعف رژیم عراق را فراهم آورد.

بدون شک، عملیات ویژه موجب ارتقاء سطح اقدامات عملیاتی و تاکتیکی نیروهای درگیر به ویژه در مناطق شمالی و غربی عراق که در آن چریک های پیش مرگ کردستان و واحدهای مکانیزه متعارف شرکت داشتند گردید.

عملکرد راهبردی نیز تحت تأثیر عناصری که به راهبرد مربوط می شوند قرار می گیرد. تعهد نیروهای عملیات ویژه در مأموریت های متعدد گسترده جهت پشتیبانی از جنگ جهانی علیه تروریسم همچنان وجود دارد. این نیروها بدون شک به اجرای عملیات در سطوح تاکتیکی و عملیاتی ادامه خواهند داد.

با این حال، این خطر وجود دارد که نیروهای عملیات ویژه ممکن است در دام یک جنگ فرسایشی گیر کنند و یا در حدی گسترده شوند که کیفیت منحصر به فرد آنها رو به تحلیل رود.

کتاب «عملیات ویژه و راهبرد» دارای شش فصل به شرح زیر می باشد:

- ۱ - عملیات ویژه و حملات عمده.
- ۲ - مشاهده «انوار سیاه» قبل از غرق شدن در بی خبری: تئوری های فلج راهبردی.
- ۳ - تصویر تاریکی از انهدام: عملیات ویژه، تداوم ایده ها و انهدام سدها.
- ۴ - کاهش مرگ: عملیات ویژه، فرسایش و ماهیت جنگ.
- ۵ - غارت نمودن یک خانه در حال سوختن: سرویس هوایی ویژه در مبارزه با فرسایش در نرماندی در سال ۱۹۴۴.
- ۶ - نتیجه گیری ها: عملیات ویژه و ماهیت راهبرد.

نظریه تلخیص کننده

کتاب «عملیات ویژه و راهبرد» حاوی مطالب جدید پیرامون کاربرد و اهمیت عملیات ویژه در جنگ های نوین یا نامتعارف می باشد که نویسنده به یک بررسی نسبتاً جامع از این مقوله پرداخته و تأثیر این عملیات از زمان جنگ دوم جهانی تا جنگ کنونی که اصطلاحاً جنگ علیه تروریسم نامگذاری شده را به رشته تحریر درآورده است به نظر می رسد مطالعه این کتاب برای مخاطبان ماهنامه تا حد زیادی مفید باشد.

کتاب «عملیات ویژه و راهبرد» دربرگیرنده موضوعات و مطالب نظری و مستندی است که خواننده را با مفهوم و چگونگی اجرای عملیات ویژه در مقاطع مختلف آشنا می‌سازد. با توجه به نامتقارن بودن جنگ‌های جدید و تأثیر این جنگ‌ها در عصر کنونی، به نظر می‌رسد که عملیات ویژه می‌تواند در این قبیل جنگ‌ها نقش تأثیرگذار و به عبارتی سرنوشت‌ساز داشته باشد. نویسنده با ذکر نمونه‌هایی از عملیات ویژه در جنگ‌های متعدد به اجرای این عملیات‌ها در جریان حمله به افغانستان و عراق اشاره نموده و غلبه عملیات ویژه بر عملیات متعارف حریف را نمونه بارزی از برتری عملیات ویژه در جنگ‌های معاصر معرفی می‌نماید. با این حال، تنها چالش فرا روی عملیات ویژه را موضوع فرسایش قلمداد می‌نماید و به این امر اشاره می‌کند که عنصر فرسایش می‌تواند تا حد زیادی موجب تحلیل رفتن توان نیروهای ویژه را فراهم آورد. عملیات‌های ویژه می‌توانند در بعد دفاعی و تهاجمی مورد استفاده قرار گیرند به همین دلیل توجه به این قبیل عملیات‌ها می‌تواند سطح رزمی واحدها و نیروهای نظامی را ارتقاء بخشد و این امر بستگی به افزایش سطح اطلاع و آگاهی فرماندهان و دست‌اندرکاران نظامی در ارتباط با مقوله جنگ‌های نامتعارف و به ویژه عملیات‌های ویژه دارد.

در مجموع، با توجه به جدید بودن کتاب و نیز مطالب ذکر شده به نظر می‌رسد که موضوعات مندرج در آن از جذابیت و تنوع خاصی برخوردار می‌باشد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پروشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی